

Elektorat Kukiz'15 wczoraj i dziś

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

badania

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

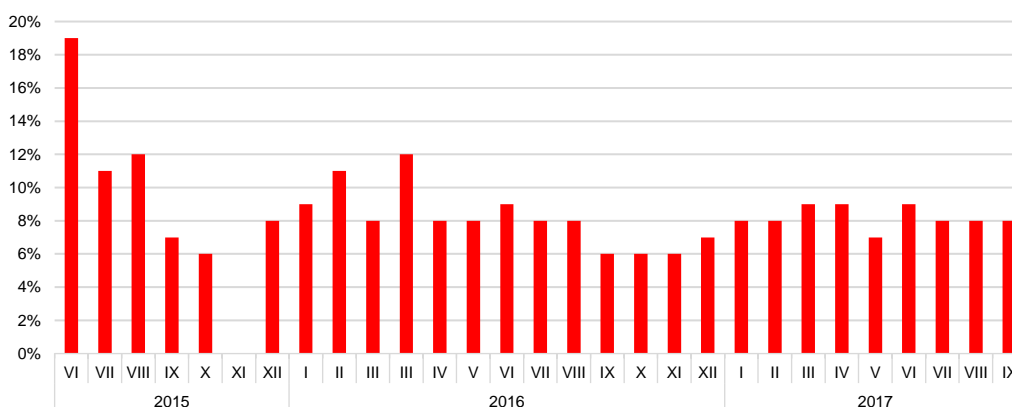

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ruch Kukiz'15 jest jednym z najciekawszych zjawisk na polskiej scenie politycznej ostatnich lat. Jego powstanie utworzył sukces Pawła Kukiza w wyborach prezydenckich w 2015 roku (w maju w I turze otrzymał 20,80% głosów i zajął trzecie miejsce). W czerwcu 2015 roku chęć głosowania w wyborach parlamentarnych na komitet wyborczy Pawła Kukiza zadeklarowało aż 19% osób zamierzających wziąć w nich udział. W kolejnych przedwyborczych miesiącach odsetek zwolenników ugrupowania tworzonego przez Pawła Kukiza dość gwałtownie malał – w lipcu i sierpniu wyniósł 11%–12%, a we wrześniu i październiku – 6%–7% (wliczając do podstawy procentowania także osoby niemające określonych preferencji partyjnych lub odmawiające ich podania, choć deklarujące udział w wyborach). Ostatecznie w październikowych wyborach do Sejmu KWW „Kukiz'15” uzyskał 8,81% głosów (najwięcej w województwach opolskim i śląskim), zdobywając 42 mandaty w Sejmie i stając się tym samym trzecią siłą w polskim parlamencie. Po wyborach poparcie dla Kukiz'15 kształtowało się na poziomie 6%–12%. W ostatnich tegorocznych badaniach (VII–IX 2017) chęć głosowania na ruch Kukiz'15 deklarowało po 8% potencjalnych wyborców.

CBOS

RYS. 1. Deklaracje chęci głosowania na ruch Kukiz'15 w hipotetycznych wyborach parlamentarnych (VI 2015 – IX 2017)

Dane z badań CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia”. W czerwcu i lipcu 2015 roku pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

W POSZUKIWANIU POLITYCZNEJ REPREZENTACJI, CZYLI SKĄD SIĘ WZIĘLI WYBORCY KUKIZ'15

Osoby, które w czerwcu 2015 roku zadeklarowały poparcie dla komitetu wyborczego Pawła Kukiza, w I turze wyborów prezydenckich (10 maja 2015) głosowały – według uzyskanych deklaracji – na Pawła Kukiza (49% z nich), rzadziej na Andrzeja Dudę (14%), a jeszcze rzadziej na Bronisława Komorowskiego (10%). Prawie jedna piąta z nich (19%) w ogóle nie brała udziału w I turze wyborów prezydenckich. W II turze (24 maja 2015) ponad połowa (53%) popierających inicjatywę Pawła Kukiza oddała głos na Andrzeja Dudę, prawie jedna czwarta (23%) na Bronisława Komorowskiego, a 18% nie wzięło udziału w tym głosowaniu. Osoby, które w czerwcu 2015 roku wyrażały poparcie dla ruchu Pawła Kukiza, w wyborach do Sejmu w 2011 roku, jeśli polegać na ich deklaracjach, głosowały najczęściej na PO (17%), PiS (11%), w dalszej kolejności na Ruch Palikota (6%; wśród ogółu zdeklarowanych wyborców do głosowania na Ruch Palikota przyznawał się zaledwie 1%), a 13% nie pamiętało, na kogo oddało głos. Aż 45% popierających w czerwcu 2015 roku inicjatywę Pawła Kukiza zadeklarowało, że nie brało udziału w wyborach parlamentarnych w 2011 roku bądź nie pamiętało, czy wzięło w nich udział (wśród ogółu zamierzających uczestniczyć w wyborach parlamentarnych w 2015 roku deklaracje takie złożyło 36%).

Jak wspomniano, w kolejnych miesiącach przed wyborami do Sejmu zainteresowanie inicjatywą Pawła Kukiza wyraźnie zmalało, odsetek osób gotowych oddać na nią głos w wyborach zmniejszył się do 7%. We wrześniu i październiku 2015 roku poparcie dla ruchu powstałego wokół Pawła Kukiza w największym stopniu podtrzymywały osoby bierne politycznie (nieuczestniczące w wyborach w 2011 roku) oraz po raz pierwszy biorące udział w wyborach parlamentarnych. Tym samym to właśnie ta grupa wyborców zdominowała potencjalny elektorat ruchu Kukiz'15 we wrześniu i październiku 2015 roku. Aż 58% zwolenników Kukiz'15 z tego okresu zadeklarowało, że nie brało udziału w wyborach parlamentarnych w 2011 roku bądź nie pamiętało, czy w nich uczestniczyło (wśród ogółu potencjalnych wyborców deklaracje takie złożyło łącznie 33%). Pozostali, jeśli polegać na ich deklaracjach, głosowali najczęściej na PO (19%), PiS (7%), w dalszej kolejności na Ruch Palikota (2%) i PSL (2%), a stosunkowo duża grupa (11%) nie pamiętała, na kogo oddała głos. Co ciekawe, niemal co trzeci potencjalny wyborca Kukiz'15 z września lub października 2015 roku (31%, podczas gdy wśród ogółu potencjalnych wyborców – 18%) deklarował, że nie brał udziału w II turze wyborów prezydenckich. Ponad dwie piąte (42%) popierających ruch Kukiz'15 głosowało na Andrzeja Dudę, blisko jedna czwarta (23%) na Bronisława Komorowskiego.

Z przedstawionych danych wynika zatem, że przed wyborami parlamentarnymi w 2015 roku wśród zdeklarowanych wyborców ruchu Pawła Kukiza znajdowało się ponadprzeciętnie dużo respondentów biernych politycznie, osób po raz pierwszy biorących udział w wyborach parlamentarnych oraz (zwłaszcza na samym początku, tuż po wyborach prezydenckich) byłych wyborców Ruchu Palikota. W znacznej mierze były to więc osoby, o których można powiedzieć, że dopiero poszukiwały swojej reprezentacji politycznej.

WYBORCY RUCHU PAWŁA KUKIZA W 2015 ROKU I OBECNIE

Profil społeczno-demograficzny

Jak wynika z analiz, Paweł Kukiz i powstały wokół niego ruch przyciągnęły przede wszystkim ludzi młodych. Młody wiek był (i pozostał) głównym wyróżnikiem sympatyków nowego ugrupowania. W czerwcu 2015 roku ponad połowa zadeklarowanych wyborców ruchu Pawła Kukiza miała mniej niż 35 lat (19% było w wieku 18–24 lata, a 38% – 25–34 lata). Przed wyborami poparcie dla inicjatywy Pawła Kukiza zdecydowanie spadło, przy czym stosunkowo najmniej zwolenników powołany przez niego ruch stracił wśród najmłodszych respondentów (z 33% do 21%, podczas gdy np. w grupie wiekowej 25–34 lata spadek był większy – z 35% do 12%). Zmiany te sprawiły, że odsetek najmłodszych wyborców (mających od 18 do 24 lat) w elektoracie Kukiz'15 zwiększył się do blisko jednej trzeciej. Obecnie struktura wieku wyborców Kukiz'15 jest zbliżona do struktury elektoratu ruchu Pawła Kukiza z czerwca 2015 roku, choć oczywiście wielkość tego elektoratu jest dziś o ponad połowę mniejsza.

TABELA 1. WIEK WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Wiek	VI 2015*		IX–X 2015		VIII–IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
w procentach						
18–24 lata	19	11	32	10	20	7
25–34	38	21	32	17	36	18
35–44	20	18	13	18	23	18
45–54	9	16	9	15	9	16
55–64	9	18	11	20	8	19
65 lat i więcej	4	17	3	20	4	22

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Pod względem innych głównych cech społeczno-demograficznych sympatycy ruchu Kukiz'15 nie odbiegali i nie odbiegają w sposób tak wyraźny od ogółu potencjalnych wyborców.

W elektoracie ruchu Pawła Kukiza więcej jest mężczyzn niż kobiet. Początkowo – w okresie dużego zainteresowania potencjalnych wyborców nową inicjatywą – proporcje płci były nieco bardziej wyrównane niż krótko przed wyborami i obecnie.

TABELA 2. PŁEĆ WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Płeć	VI 2015*		IX–X 2015		VIII–IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
w procentach						
Kobiety	48	49	43	50	44	50
Mężczyźni	52	51	57	50	56	50

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Na samym początku, w czerwcu 2015 roku, nowa inicjatywa wzbudziła niemal równie duże zainteresowanie na wsi, co w mieście. Obecnie można powiedzieć, biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania wyborców ruchu Kukiz'15, że na tle ogółu głosujących jest to nieco bardziej miejski elektorat.

TABELA 3. MIEJSCE ZAMIESZKANIA WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓLU GŁOSUJĄCYCH

Miejsce zamieszkania	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Wieś	38	39	34	37	29	37
Miasto do 19 999 tys.	19	15	16	15	16	16
20 000 – 99 999	14	16	22	18	26	22
100 000 – 499 999	18	17	13	17	17	14
500 000 i więcej ludności	11	13	15	13	12	11

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Początkowo inicjatywa Pawła Kukiza spotkała się z ponadprzeciętnym poparciem wśród osób z wyższym wykształceniem. W czerwcu 2015 roku na komitet wyborczy Pawła Kukiza chciał głosować co czwarty wyborca legitymujący się wyższym wykształceniem, w efekcie niemal dwie piąte (39%) ówczesnych zwolenników tej inicjatywy miało wyższe wykształcenie. Tuż przed ostatnimi wyborami (25 października 2015) osoby z wyższym wykształceniem były już zdecydowanie mniej skłonne głosować na Kukiz'15 (spadek z 25% w czerwcu do 6% we wrześniu i październiku), w jego elektoracie zaś przewagę zyskali wyborcy z wykształceniem średnim (co wiąże się z proporcjonalnie liczniejszą w nim grupą osób od 18 do 24 roku życia). Obecnie Kukiz'15 częściej niż przeciętnie popierają osoby z wykształceniem średnim i wyższym, co oznacza, że elektorat tego ugrupowania jest nieco lepiej wykształcony niż ogół wyborców.

TABELA 4. WYKSZTAŁCENIE WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓLU GŁOSUJĄCYCH

Wykształcenie	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Podstawowe / gimnazjalne	13	16	9	17	6	16
Zasadnicze zawodowe	20	24	21	22	17	23
Średnie	27	30	44	31	42	31
Wyższe	39	30	26	30	35	30

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Przed ostatnimi wyborami parlamentarnymi wyborcy ruchu Pawła Kukiza pod względem oceny własnych warunków materialnych nie różnili się od ogółu wyborców. Obecnie elektorat Kukiz'15 jest na tle ogółu głosujących nieco bardziej zadowolony z poziomu życia.

TABELA 5. WARUNKI MATERIALNE WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Ocena własnych warunków materialnych	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Złe	8	8	3	8	5	4
Średnie – ani dobre, ani złe	39	42	44	38	26	37
Dobre	53	50	53	54	69	59

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Zainteresowanie polityką, orientacja polityczna, religijność

Zwolennicy ruchu Kukiz'15 – jak pokazały to już deklaracje dotyczące ich wcześniejszych zachowań wyborczych – od początku nie należeli do osób uważnie śledzących wydarzenia polityczne. Na tle ogółu wyborców byli i pozostali nieco mniej niż przeciętnie zainteresowani polityką.

TABELA 6. ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Zainteresowanie polityką	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Bardzo duże	3	4	2	6	4	6
Duże	16	16	14	17	17	20
Średnie	62	56	57	55	53	50
Nikłe, niewielkie	17	16	23	17	21	18
Żadne	2	8	4	5	5	6

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Wyborcy ruchu Pawła Kukiza od początku rzadziej niż ogół głosujących skłonni byli identyfikować się zarówno z prawą, jak i lewą stroną sceny politycznej. Ponadprzeciętnie często określali natomiast swoje poglądy jako centrowe. Przed wyborami w 2015 roku badani o centrowej orientacji politycznej stanowili największą część wyborców ruchu animowanego przez Pawła Kukiza. Obecnie praktycznie tyle samo wyborców Kukiz'15 deklaruje centrowe poglądy polityczne, co identyfikuje się z prawicą.

TABELA 7. POGŁĄDY POLITYCZNE WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Poglądy polityczne	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Lewica	10	15	12	15	12	17
Centrum	44	32	52	31	38	27
Prawica	32	39	24	38	37	41
Trudno powiedzieć	14	14	12	16	13	15

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Zwolennicy Pawła Kukiza i założonego przezeń ruchu byli i są nieco mniej religijni niż przeciętny wyborca, na co wskazują ich deklaracje dotyczące częstości uczestniczenia w praktykach religijnych. Z tegorocznych danych wynika, że co najmniej raz w tygodniu udział w praktykach religijnych bierze około dwóch piątych potencjalnych wyborców Kukiz'15 i mniej więcej połowa ogółu głosujących.

TABELA 8. UDZIAŁ W PRAKTYKACH RELIGIJNYCH WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Udział w praktykach religijnych	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Kilka razy w tygodniu	1	6	6	6	5	6
Raz w tygodniu	35	45	39	45	34	46
1-2 razy w miesiącu	20	17	14	13	19	12
Kilka razy w roku	31	22	27	23	27	22
W ogóle nie uczestniczy	13	10	14	12	15	13

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Postrzeganie sytuacji w kraju i stosunek do rządu

Przed wyborami parlamentarnymi w 2015 roku elektorat ruchu Pawła Kukiza był w większości niezadowolony z rozwoju sytuacji w kraju. Zwolennicy tego ugrupowania zdecydowanie gorzej niż ogół wyborców oceniali to, co dzieje się w Polsce. Obecnie opinie sympatyków Kukiz'15 na temat sytuacji w kraju są zbliżone do przeciętnych wśród ogółu potencjalnych wyborców i częściej pozytywne niż negatywne.

TABELA 9. OCENY SYTUACJI W POLSCE WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
W dobrym	20	32	21	36	48	50
W złym	63	46	65	44	37	39
Trudno powiedzieć	17	22	14	20	15	11

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Zdeklarowani wyborcy Kukiz'15 przed ostatnimi wyborami wyróżniali się na tle ogółu głosujących raczej krytycznym stosunkiem do ówczesnego rządu, na czele którego stała Ewa Kopacz. Nastawienie obecnych wyborców Kukiz'15 do gabinetu Beaty Szydło jest, ogólnie rzecz biorąc, niejednoznaczne: równie często zaliczają się oni do jego zwolenników, co określają się jako jego przeciwnicy. W porównaniu z ogółem potencjalnych wyborców rządzię skłonni są deklarować poparcie dla rządu, częściej natomiast wyrażają wobec niego obojętność.

TABELA 10. STOSUNEK DO RZĄDU WYBORCÓW KUKIZ'15 NA TLE OGÓŁU GŁOSUJĄCYCH

Stosunek do rządu	VI 2015*		IX-X 2015		VIII-IX 2017	
	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców	Elektorat Kukiz'15	Ogół wyborców
	w procentach					
Zwolennicy	20	32	17	38	36	47
Przeciwnicy	56	41	49	38	36	34
Obojętni	23	25	32	22	28	17
Trudno powiedzieć	1	2	2	2	0	2

* W czerwcu 2015 pytaliśmy o komitet wyborczy Pawła Kukiza (Ruch JOW)

Podsumowując przedstawione dane i na podstawie wyników analiz, które pokazują determinanty poparcia dla ruchu Kukiz'15 w trzech przedstawionych momentach czasowych¹, można powiedzieć, że w 2015 roku nowa inicjatywa przyciągnęła przede wszystkim ludzi młodych, osoby źle oceniające kierunek rozwoju sytuacji w kraju oraz krytycznie nastawione do ówczesnie rządzących. Na samym początku, w czerwcu 2015 roku, czynnikiem istotnie wpływającym na udzielanie poparcia nowemu ruchowi była również słaba religijność – sporadyczny udział w praktykach religijnych. Badania psychologicznych profili zwolenników poszczególnych ugrupowań przeprowadzone przez CBOS w sierpniu i wrześniu 2015 roku pozwalały wówczas mówić o dużym potencjale buntu w elektoracie tego ugrupowania. Sympatyków formacji powołanej przez Pawła Kukiza przy stosunkowo wysokim poziomie pesymizmu charakteryzowała jednocześnie m.in. duża otwartość na zmiany i gotowość do współpracy z innymi².

Obecnie istotnym czynnikiem warunkującym chęć poparcia Kukiz'15 w hipotetycznych wyborach do Sejmu jest wiek. Jako determinanty udzielania poparcia tej formacji straciły na znaczeniu ocena rozwoju sytuacji w kraju oraz stosunek do rządu.

STABILNOŚĆ ELEKTORATU KUKIZ'15

Biorąc pod uwagę specyfikę elektoratu ruchu Kukiz'15, „świeżość” jego wyborców, można by sądzić, że będzie to elektorat dość labilny, niepewny, skłonny do wycofania swojego poparcia politycznego. Aby to sprawdzić, zestawiliśmy obecne deklaracje poparcia dla Kukiz'15 z deklaracjami dotyczącymi głosowania w ostatnich wyborach do Sejmu. Okazuje się, że połowa głosujących na KWW Kukiz'15 w ostatnich wyborach podtrzymuje dziś swoje poparcie dla tego ruchu. Pozostali nie tyle zmienili swoje preferencje wyborcze, co nie deklarują swojego udziału wyborach lub jeszcze nie wiedzą, na kogo zagłosują. Odsetek wyborców Kukiz'15 z ostatnich wyborów, którzy nie zamierzają dziś

¹ Przeprowadzono analizy regresji logistycznej.

² Por. komunikat CBOS „Psychologiczne charakterystyki elektoratów partyjnych”, październik 2015 (oprac. B. Roguska).

głosować lub są niepewni swojego udziału w hipotetycznych wyborach, jest większy niż w pozostałych elektoratach z ostatnich wyborów. A zatem wyborcy Kukiz'15 z ostatnich wyborów skłonni byłiby dziś nie tyle przekazać swoje głosy innemu ugrupowaniu spośród aktywnych obecnie na scenie politycznej, ile raczej wycofać się z wyborów.

TABELA 11. DEKLARACJE (VIII–IX 2017) WYBORCÓW KWW KUKIZ'15 Z 2015 ROKU DOTYCZĄCE GŁOSOWANIA W HIPOTETYCZNYCH WYBORACH DO SEJMU

Kukiz'15	50%
PiS	5%
PO	3%
Wolność	3%
Razem	3%
Nowoczesna Ryszarda Petru	1%
Inna partia	2%
Trudno powiedzieć	11%
Niezamierzający głosować	22%

Czy i skąd Kukiz'15 jest w stanie pozyskać nowych wyborców? Okazuje się, że 44% dzisiejszych zwolenników Kukiz'15 poparło tę formację w ostatnich wyborach do Sejmu. Spora część obecnego elektoratu Kukiz'15 głosowała dwa lata temu na przedstawicieli partii KORWiN lub PiS. Prawie co piąty obecny sympatyk ruchu Pawła Kukiza nie brał udziału w ostatnich wyborach parlamentarnych (to wyższy wskaźnik niż w pozostałych elektoratach). A zatem Kukiz'15 zachował zdolność przyciągania osób mniej zainteresowanych polityką i mających trudności ze znalezieniem w politycznej ofercie odpowiedniej dla siebie reprezentacji politycznej. Może być atrakcyjny także dla części wyborców PiS i partii Wolność.

TABELA 12. DEKLARACJE (VIII–IX 2017) POTENCJALNYCH WYBORCÓW KUKIZ'15 DOTYCZĄCE GŁOSOWANIA W WYBORACH DO SEJMU 25 PAŹDZIERNIKA 2015 ROKU

KWW Kukiz '15	44%
KW KORWiN	11%
KW PiS	10%
KW PO	3%
Inna partia	1%
Trudno powiedzieć	9%
Odmowa odpowiedzi	2%
Niegłosujący	19%

***

Potencjalny elektorat ruchu Kukiz'15 to przede wszystkim ludzie młodzi. Młody wiek był i jest podstawowym wyróżnikiem tej grupy wyborców. Pozostałe cechy społeczno-demograficzne oraz określające orientację polityczną i światopoglądową mają zdecydowanie mniejsze znaczenie dla charakterystyki elektoratu Kukiz'15. Badania CBOS z marca 2016 roku dotyczące poglądów

elektoratów na istotne kwestie społeczno-polityczne³ pozwalały sformułować wniosek, że zwolennicy Kukiz'15 w największym stopniu stanowią reprezentację przeciętnego wyborcy. Zarazem jednak zwracał uwagę ich większy niż przeciętnie dystans do Unii Europejskiej, a szczególnie niechęć do przyjmowania uchodźców napływających do Europy. Poglądy te mają związek z relatywnie młodym wiekiem wyborców Kukiz'15, bowiem to właśnie młodzi cechują się stosunkowo największym sceptycyzmem wobec dalszego pogłębiania integracji europejskiej i sprzeciwem wobec przyjmowania uchodźców przybywających do Europy⁴.

W ciągu ostatnich dwóch lat zmieniło się nastawienie wyborców Kukiz'15 do tego, co się dzieje w Polsce. Wyraźnie zmalał ich krytycyzm widoczny w ocenach rozwoju sytuacji w kraju oraz ich stosunku do rządzących. Jest to oczywiście efekt zmiany politycznej, jaka nastąpiła po wyborach parlamentarnych w 2015 roku. Jak pokazują badania, zwolennicy Kukiz'15 oceniają posunięcia obecnego obozu władzy zdecydowanie lepiej niż wyborcy pozostałych ugrupowań opozycyjnych. Mimo to, jak się wydaje na podstawie analiz, Kukiz'15 raczej nie traci zwolenników na rzecz rządzącej partii. Co więcej, wśród obecnych zwolenników Kukiz'15 co dziesiąty deklaruje, że w 2015 roku głosował na PiS. Wydaje się, że obecnie nie widać politycznej alternatywy dla potencjalnych wyborców Kukiz'15. Można sądzić, że gdyby stracili zaufanie do popieranego ruchu, to podczas kolejnych wyborów pozostaliby w domach.

Opracowała

Beata Roguska

---

³ Zob. komunikat CBOS „Elektoraty partyjne – charakterystyka poglądów”, czerwiec 2016 (oprac. B. Roguska).

⁴ Por. komunikaty CBOS: „Jakiej Unii chcą Polacy?”, kwiecień 2017 (oprac. B. Roguska), oraz „Stosunek do przyjmowania uchodźców w kwietniu”, kwiecień 2017 (oprac. A. Głowacki).